

Na podstawie § 2 ust. 2 i 6 decyzji nr 2/2020 Przewodniczącego Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie powołania zespołu odpowiedzialnego za prowadzenie Bazy orzecznictwa Polskiej Komisji Akredytacyjnej, Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej, po zapoznaniu się z opinią zespołu odwoławczego formułuje stanowisko, jak niżej.

§ 1

Dopuszczalne jest przypisanie do kierunku studiów większej liczby punktów ECTS, niż minimum normatywne wskazane w art. 76 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.). Wynika to z użycia przez ustawodawcę zwrotu „co najmniej”. Przepis ten sam w sobie nie pozwala na stawianie przed uczelnią wymagania, aby przypisanie większej liczby punktów ECTS, niż ustawowe minimum mogło nastąpić dopiero po ujęciu, w ramach programu studiów, efektów uczenia się i zajęć niezbędnych z punktu widzenia celów kształcenia przyjętych dla kierunku, którym przypisano minimalną liczbę punktów ECTS wskazaną w 76 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.).

Swoboda uczelni w zakresie przypisania do kierunku studiów liczby punktów ECTS przekraczającej ustawowe minimum doznaje ograniczeń z uwagi na generalne determinanty prowadzenia kierunku studiów, jak maksymalny czas trwania studiów, wyrażony liczbą semestrów, a także konieczność zachowania korelacji pomiędzy efektami uczenia się, a ich osiągnięciem w ramach określonej liczby godzin zajęć, która powinna być racjonalnie zaplanowana w ramach poszczególnych semestrów studiów.

Standardy kształcenia wiążą określone efekty uczenia się z określonymi grupami zajęć, określoną liczbą godzin tych zajęć i z określoną liczbą punktów ECTS. Standardy kształcenia stanowią w tym zakresie warunki o charakterze *conditio sine qua non*. Zwiększanie liczby godzin i punktów ECTS w przypadku zajęć wymienionych w standardach jest zatem dopuszczalne tylko pod warunkiem ujęcia w programie studiów – najpierw – wszystkich elementów określonych w standardzie. Innymi słowy, należałoby zajęciom należącym do standardu przypisać kolejny efekt uczenia się (ewentualnie poszerzyć efekt uczenia się wskazany w rozporządzeniu, w stosunku do minimum określonego w standardzie), co jest dopuszczalne, o ile nie koliduje z osiągnięciem efektów określonych dla danych zajęć w rozporządzeniu. Dopiero ten zabieg uzasadnia zwiększenie liczby godzin i punktów ECTS, w stosunku do liczb określonych jako minimalne, w odniesieniu do zajęć przewidzianych w standardzie.

Efekty uczenia się i zajęcia poszerzające program studiów w stosunku do minimum przewidzianego standardem nie mogą kolidować z osiągnięciem efektów określonych w standardzie, ale nie oznacza to, że muszą być merytorycznie powiązane z efektami i treściami ujętymi w standardzie. Przeciwnie, celem określenia efektów uczenia się i zajęć poszerzających program studiów w stosunku do minimum przewidzianego standardem może być wyrażenie specyfiki kształcenia na danym kierunku studiów, lub specyfiki jednostki organizacyjnej Uczelni, czy też całej Uczelni.

Przepisy standaryzujące kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodów pielęgniarstwa i położnej, ujęte w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza denty, farmaceuty, pielęgniarstwa, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz.U. z 2019, poz. 1573 ze zm.) należy rozumieć w ten sposób, iż 20 punktów ECTS za przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie do egzaminu dyplomowego na studiach drugiego stopnia, student może uzyskać zarówno za pracę indywidualną, jak i za pracę w ramach godzin zajęć zorganizowanych, które przekraczają minimum normatywne 1300 godzin.

§ 2

Stanowisko interpretacyjne podlega ogłoszeniu z dniem sformułowania.

Uzasadnienie

I. Zgodnie z art. 76 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.), warunkiem ukończenia studiów i uzyskania dyplomu ukończenia studiów jest uzyskanie efektów uczenia się określonych w programie studiów, którym przypisano co najmniej:

- a) 180 punktów ECTS - w przypadku studiów pierwszego stopnia,
- b) 90 punktów ECTS - w przypadku studiów drugiego stopnia,
- c) 300 punktów ECTS - w przypadku jednolitych studiów magisterskich trwających 9 albo 10 semestrów,
- d) 360 punktów ECTS - w przypadku jednolitych studiów magisterskich trwających 11 albo 12 semestrów.

W przypadku studiów podyplomowych, art. 160 ust. 2 tej samej ustawy stanowi, że program studiów podyplomowych umożliwia uzyskanie co najmniej 30 punktów ECTS.

Wykładnia literalna powołanych przepisów ustawy pozwala na ustalenie bez żadnej wątpliwości, że dopuszczalne jest przypisanie do kierunku studiów większej liczby punktów ECTS, niż minimum normatywne wskazane w tych przepisach. Wynika to z użycia przez ustawodawcę zwrotu „co najmniej”. Uprawnionym jest jednak postawienie pytania, czy istnieją jakieś prawne ograniczenia w korzystaniu przez uczelnię ze swobody określania dla kierunku studiów liczby efektów uczenia się i przypisywania im liczby punktów ECTS przekraczającej normatywne minimum? W szczególności, czy dopuszczalne jest stawianie przed uczelnią wymagania, aby normatywne minimum liczby punktów ECTS, w pierwszej kolejności absorbowało jakiś wolumen efektów uczenia się i zajęć niezbędnych z punktu widzenia celów kształcenia przyjętych dla kierunku (*sui generis* „kanon” efektów uczenia się i zajęć, adekwatnych dla danego kierunku studiów) oraz czy przypisanie liczby punktów ECTS przekraczającej normatywne minimum może nastąpić dopiero po ujęciu, w ramach programu studiów, efektów uczenia się i zajęć niezbędnych (należących do „kanonu”? Innymi słowy, czy uprawnione jest – w ramach oceny prawidłowości działań uczelni – wiązanie kwestii normatywnego minimum liczby punktów ECTS z ujęciem w programie studiów efektów uczenia się i zajęć niezbędnych dla realizacji celów kształcenia?

Pozostałe przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. odnoszące się do kwestii punktacji ECTS (art. art. 63, 64, 71, 85), nie dają żadnych przesłanek do przyjęcia, iż stawianie przed uczelnią wspomnianego wyżej wymagania, znajduje podstawy ustawowe. Należy jednak uwzględnić także przepisy aktów wykonawczych.

Na rozstrzygnięcie sformułowanej wątpliwości nie pozwala analiza rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz. 1861 ze zm.). Zgodnie z jego przepisami:

- w programie studiów określa się liczbę punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych, nie mniejszą niż 5 punktów ECTS
- w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne (§ 3 ust. 1 pkt 7);
- w programie studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich prowadzonych w formie studiów stacjonarnych określa się również zajęcia z wychowania fizycznego w wymiarze nie mniejszym niż 60 godzin; zajęciom z wychowania fizycznego nie przypisuje się punktów ECTS (§ 3 ust. 2);
- określone w programie studiów efekty uczenia się uwzględniają efekty w zakresie znajomości języka obcego (§ 4 ust. 1).

Pomijając w/w obligatoryjne elementy programu studiów, w przepisach rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów brakuje podstaw do przyjęcia, iż przypisanie liczby punktów ECTS przekraczającej normatywne minimum może nastąpić dopiero po ujęciu, w ramach tego minimum (180, 90, 300 albo 360 pkt ECTS), efektów uczenia się i zajęć niezbędnych („kanonu” efektów uczenia się i zajęć).

II. Konkluzja powyższa dotyczy jednak wyłącznie przepisów rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. z 2018 r., poz. 1861 ze zm.), natomiast nie dotyczy innych aktów wykonawczych do ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. W szczególności, należą do nich rozporządzenia ustanawiające standardy kształcenia. Analiza przepisów tych aktów normatywnych prowadzi zaś do wniosku, iż nie istnieje jednolity model normatywny, porządkujący omawianą kwestię. Można wskazać kilka rodzajów konstrukcji prawnych, regulujących w/w zagadnienie.

Najszerzej stosowane jest rozwiązanie, które można określić jako model „półotwarty”, polegające na określeniu wolumenu wymaganych grup zajęć wraz z przypisanymi im godzinami i punktami ECTS, który nie wyczerpuje całej liczby punktów ECTS określonej normatywnie dla kierunku. W tym modelu, większa część godzin i punktów ECTS przypisana jest w sposób ostry do poszczególnych, wymaganych przez prawo grup zajęć. Jednak – równocześnie – pozostawia się pewną liczbę godzin i punktów ECTS, które w ten sposób przypisane nie są, jako zajęcia pozostawione do dyspozycji uczelni.

Rozwiązanie takie zastosowano m.in. w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz.U. z 2019, poz. 1573 ze zm.). Zgodnie z przepisami załącznika nr 1 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU LEKARZA) liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 360 (standard 1.5.). Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym

załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS, liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 324. Natomiast zgodnie ze standardem 3.3., do dyspozycji uczelni pozostawia się nie mniej niż 550 godzin zajęć (36 punktów ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające wiedzę, umiejętności lub kompetencje społeczne, z tym że program studiów umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 3% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów.

Analogiczną konstrukcją zastosowano w przypadku zawodów fizjoterapeuty i ratownika medycznego. Zgodnie z przepisami załącznika nr 7 do tego samego rozporządzenia, (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU FIZJOTERAPEUTY) liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 300. Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS, liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 270. Natomiast zgodnie ze standardem 3.1., do dyspozycji uczelni pozostawia się nie mniej niż 500 godzin zajęć (30 punktów ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające efekty uczenia się w kategorii wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych, z tym że program studiów umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 5% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów.

Zgodnie z przepisami załącznika nr 8 do rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego, (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU RATOWNIKA MEDYCZNEGO) liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 300. Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS, liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 165. Natomiast zgodnie ze standardem 3.2., do dyspozycji uczelni pozostawia się nie mniej niż 300 godzin zajęć (15 punktów ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające efekty uczenia się w kategoriach wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych, z czego 200 godzin (10 punktów ECTS) stanowią zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne, z tym że program studiów umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 5% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów.

Na tej samej zasadzie uregulowano kształcenie architektów. Zgodnie z przepisami załącznika nr 1 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU ARCHITEKTA STUDIA PIERWSZEGO STOPNIA) do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu architekta (Dz.U. z 2019 r., poz. 1359) liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 240 (standard 1.3). Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ I PUNKTÓW ECTS, liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 195. Natomiast zgodnie z dalszym zapisem, do dyspozycji uczelni pozostawia się nie mniej niż 405 godzin zajęć (45 punktów ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające wiedzę, umiejętności lub kompetencje społeczne, z tym że program studiów

umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 5% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów.

Podobne rozwiązania zastosowano w przypadku zawodów pielęgniarek i położnych, aczkolwiek w tym wypadku charakteryzują się one pewną odrębnością. Zgodnie z przepisami załącznika nr 4 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU PIELĘGNIARKI Część B. STUDIA DRUGIEGO STOPNIA) do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarce, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz.U. z 2019, poz. 1573 ze zm.), liczba godzin zajęć, w tym praktyk zawodowych, nie może być mniejsza niż 1300 (standard 1.2.), zaś liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów drugiego stopnia nie może być mniejsza niż 120 (standard 1.3). Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS, całkowita liczba godzin określona została na 1150, zaś liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 88. Natomiast zgodnie z dalszym zapisem, do dyspozycji uczelni pozostawia się nie mniej niż 150 godzin zajęć (12 punktów ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające efekty uczenia się w grupach zajęć A, B i C, z tym, że program studiów umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 5% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów. Problem interpretacyjny pojawia się w momencie zsumowania liczby godzin i punktów ECTS, okazuje się bowiem wówczas, że w sposób ostry przypisano cały wolumen godzin ($1150 + 150 = 1300$), ale tylko część wolumenu punktów ECTS ($88 + 12 = 100$, a nie 120). Brak koherencji może być tłumaczony treścią standardu 3.3., według którego program studiów umożliwia studentom uzyskanie nie mniej niż 20 punktów ECTS za przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie do egzaminu dyplomowego. Jednak punkty te nie zostały powiązane z minimalną liczbą godzin zajęć zorganizowanych (1300). Jeżeli przyjąć, iż wspomniane 20 pkt ECTS student uzyskuje za pracę własną, to – zgodnie z obowiązującymi przepisami – musiałaby ona wynosić co najmniej 500 godzin (art. 67 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce: punkt ECTS odpowiada 25-30 godzinom pracy studenta obejmującym zajęcia organizowane przez uczelnię oraz jego indywidualną pracę związaną z tymi zajęciami). Byłaby to konkluzja kuriozalna z punktu widzenia wykładni funkcjonalnej, skoro całemu kierunkowi przypisano 1300 godzin zajęć zorganizowanych, a ponadto przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie do egzaminu dyplomowego nigdy nie odbywa się wyłącznie w ramach pracy indywidualnej. Należy zatem przyjąć, uznając za wiążące domniemanie racjonalności prawodawcy, iż 20 punktów ECTS za przygotowanie pracy dyplomowej i przygotowanie do egzaminu dyplomowego student może uzyskać zarówno za pracę indywidualną, jak i za pracę w ramach godzin zajęć zorganizowanych, które przekraczają minimum normatywne 1300 godzin.

W ten sam sposób należy interpretować przepisy załącznika nr 5 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU POŁOŻNEJ) do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarce, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz.U. z 2019, poz. 1573 ze zm.), obejmującego rozwiązania analogiczne do rozwiązań dotyczących zawodu pielęgniarce.

III. W każdym z wymienionych przypadków legislacyjnych zachodzi sytuacja, w której wyodrębniony został *sui generis* „kanon grup zajęć” wraz z ostro przypisanymi do niego punktami ECTS. Pojawia się uzasadniona wątpliwość, czy przypisywanie kierunkowi większej liczby godzin zajęć i punktów ECTS, niż normatywne minimum, może być dokonywane tylko w obrębie zajęć „pozostawionych do dyspozycji uczelni”, czy też może dotyczyć także zajęć z „kanonu” określonego w tabelach zatytułowanych MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS? Gdyby wspomniane wyżej konstrukcje były jedynymi regulacjami szczególnymi, jakie występują w prawie, można by argumentować na korzyść tezy, iż prawodawca celowo dokonał rozróżnienia na zajęcia z „kanonu” i zajęcia „pozostawione do dyspozycji uczelni”, aby tylko wobec tych ostatnich otworzyć możliwość powiększania liczby punktów ECTS przypisanych do kierunku. Jednakże, występują także inne rozwiązania, które podważają trafność powyższej tezy.

Kolejny model normatywny można określić jako „zamknięty”. Polega on na określeniu pełnego wolumenu wymaganych grup zajęć wraz z przypisanymi im godzinami i punktami ECTS, który wyczerpuje całą liczbę punktów ECTS (i godzin zajęć) określoną normatywnie dla kierunku. Przykładem zastosowania tego modelu jest rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2019 r., poz. 1450 ze zm.). Zgodnie z przepisami załącznika nr 2 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU NAUCZYCIELA PRZEDSZKOLA I EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ (KLASY I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ) do tego rozporządzenia, liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 300 (standard 1.6.).

Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS całkowita liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 300 i prawodawca – logicznie - nie postanowił dalej o żadnych zajęciach „pozostawionych do dyspozycji uczelni. Analogiczne rozwiązania dotyczą zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (załącznik nr 3 STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU NAUCZYCIELA PEDAGOGA SPECJALNEGO, NAUCZYCIELA LOGOPEDY I NAUCZYCIELA PROWADZĄCEGO ZAJĘCIA WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECKA do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2019 r., poz. 1450 ze zm.).

Do omawianego modelu zalicza się także regulacja zawodu lekarza weterynarii. Zgodnie z przepisami załącznika nr 1 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU LEKARZA WETERYNARII) do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza weterynarii (Dz.U. z 2019, poz. 1364), liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż 360 (standard 1.4.). Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS całkowita liczba punktów ECTS przypisanych do zajęć wskazanych w tabeli (w sposób ostry) wynosi 277. Następnie prawodawca postanowił, że do dyspozycji uczelni pozostawia się 1090 godzin zajęć (83 punkty ECTS), które mogą być realizowane jako zajęcia uzupełniające wiedzę, umiejętności lub

kompetencje społeczne, z tym że program studiów umożliwia studentowi wybór zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze nie mniejszym niż 5% liczby punktów ECTS koniecznej do ukończenia studiów. Zatem w tym wypadku, prawodawca podzielił zajęcia na zajęcia należące do „kanonu” i „pozostawione do dyspozycji uczelni, jednak w obu przypadkach określił punkty ECTS w sposób ostry (nie użył zwrotu „co najmniej”, lub analogicznego).

Powstaje istotne pytanie, jakie znaczenie ma użycie, w regulacjach dotyczących zawodów nauczyciela przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, określenia „minimalna liczba godzin”? Prawodawca nie czyni w tych regulacjach żadnej dystynkcji między grupami zajęć, tworząc wspólny wolumen godzin i punktów ECTS, odniesiony jako całość do kategorii „minimum”. Należy przyjąć, zgodnie z zasadami wykładni prawa, że prawodawca nie tworzy kategorii pustej. Skoro cały wolumen godzin i punktów ECTS przypisanych do kierunku studiów stanowi minimum (inaczej niż w przypadku modelu „półotwartego”, w omawianych, w tym miejscu regulacjach brakuje jakiegokolwiek wyodrębnionego wolumenu godzin i punktów), to wynika stąd, że każda wartość ujęta w tabeli 3 może być zwiększona, zarówno liczba godzin, jak i liczba punktów ECTS. Argumenty te wskazują na intencje prawodawcy w zakresie tworzenia systemu, przez co pozwalają rozstrzygnąć także wątpliwości interpretacyjne dotyczące regulacji zawodu lekarza weterynarii.

Trzeci model normatywny można określić jako „otwarty”. Polega on na określeniu wolumenu wymaganych grup zajęć wraz z przypisanymi im godzinami i punktami ECTS, który wyczerpuje tylko część liczby punktów ECTS (i godzin zajęć) określonej normatywnie dla kierunku. Równocześnie, brakuje w tym modelu wskazania, iż pozostawia się jakąś liczbę godzin i punktów ECTS do dyspozycji uczelni.

Przykładem zastosowania takiej konstrukcji jest rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2019 r., poz. 1450 ze zm.). Według przepisów załącznika nr 1 (STANDARD KSZTAŁCENIA PRZYGOTOWUJĄCEGO DO WYKONYWANIA ZAWODU NAUCZYCIELA), liczba punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów nie może być mniejsza niż, w przypadku studiów: 1) pierwszego stopnia – 180; 2) drugiego stopnia – 90; 3) jednolitych magisterskich – 300, a w przypadku studiów trwających dłużej niż 10 semestrów – 360 (standard 1.9.). Dalej, według tabeli 3 ujętej w tym samym załączniku, zatytułowanej MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS, liczba punktów ECTS przypisanych do wszystkich grup zajęć ujętych w tej tabeli wynosi tylko 72 punkty (odpowiadające 1570 godzinom zajęć). Prawodawca nie wskazuje, iż pozostawia do dyspozycji uczelni pozostały wolumen godzin i punktów ECTS. Innymi słowy, kategorię „minimalne” odniósł wyłącznie do grup zajęć wskazanych jako „kanon”.

IV. Biorąc pod uwagę cechy wszystkich trzech modeli normatywnych można stwierdzić, iż nieuprawniona byłaby teza, że zwiększenie liczby godzin zajęć i punktów ECTS może dotyczyć wyłącznie zajęć (grup zajęć) nie należących do „kanonu” (reprezentowanego w tabelach zatytułowanych MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH I PUNKTÓW ECTS). Dla przyjęcia takiej tezy nie tylko brakuje argumentów pochodzących z wyników wykładni językowej przepisów rozporządzeń, ale i zachodzi przeszkoda w postaci nadrzędnej mocy

wiążącej przepisu ustawy, który daje uczelni uprawnienie do ustalenia większej liczby punktów ECTS, niż ustawowe minimum. Standard określa minimalną liczbę godzin zajęć, w tym praktyk zawodowych oraz minimalną liczbę punktów ECTS. Oznacza to, że uczelnia, określając program studiów, może dokonać adekwatnego do koncepcji kształcenia, zwiększenia wymiaru godzin i liczby punktów ECTS.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż korzystanie z tego uprawnienia jest limitowane innymi determinantami prowadzenia kierunku studiów, jak maksymalny czas trwania studiów, wyrażony liczbą semestrów, a także konieczność zachowania korelacji pomiędzy efektami uczenia się, a ich osiąganiem w ramach określonej liczby godzin zajęć, która powinna być racjonalnie zaplanowana w ramach poszczególnych semestrów studiów. Szczególną determinantą są standardy kształcenia, które wiążą określone efekty uczenia się z określonymi grupami zajęć, określoną liczbą godzin tych zajęć i z określoną liczbą punktów ECTS (tworzą w ten sposób wspomniany wyżej „kanon zajęć dla kierunku standaryzowanego”). Standardy stanowią w tym zakresie warunki o charakterze *conditio sine qua non*. Zwiększanie liczby godzin i punktów ECTS w przypadku tych zajęć jest zatem dopuszczalne tylko pod warunkiem ujęcia w programie studiów – najpierw – wszystkich elementów określonych w rozporządzeniu. Innymi słowy, należałoby zajęciom należącym do „kanonu” (standardu) przypisać kolejny efekt uczenia się (ewentualnie poszerzyć efekt uczenia się wskazany w rozporządzeniu, w stosunku do minimum określonego w standardzie), co jest dopuszczalne, o ile nie koliduje z osiągnięciem efektów określonych dla danych zajęć w rozporządzeniu. Dopiero ten zabieg uzasadnia zwiększenie liczby godzin i punktów ECTS, w stosunku do liczb określonych jako minimalne, w odniesieniu do zajęć przewidzianych w standardzie.

Reasumując, efekt uczenia się, który wynika ze standardu realizowany jest w ramach godzin (punktów ECTS) określonych w standardzie. Natomiast efekt uczenia się niewynikający ze standardu (także efekt uczenia się, który jest rozszerzeniem efektu wynikającego ze standardu) nie jest realizowany z puli godzin (punktów ECTS) objętych standardem. Uczelnia posiada autonomię programową w podejmowaniu decyzji o zastosowaniu takiego rozwiązania. Student może uzyskać dyplom ukończenia studiów jedynie wówczas, gdy zrealizuje wszystkie przewidziane w programie studiów efekty uczenia się, niezależnie od tego czy do programu studiów przypisano jedynie minimum wymagane przepisami prawa, czy też program studiów został „poszerzony” o dodatkową liczbę godzin i punktów ECTS. Z tego punktu widzenia, kolejność osiągania poszczególnych efektów uczenia się determinowana jest wyłącznie przyjętą koncepcją kształcenia i/lub stosowanymi w przypadku danego kierunku standardami kształcenia.

Efekty uczenia się i zajęcia poszerzające program studiów w stosunku do minimum przewidzianego standardem nie mogą kolidować z osiągnięciem efektów określonych w standardzie, ale nie oznacza to, że muszą być merytorycznie powiązane z efektami i treściami ujętymi w standardzie. Przeciwnie, celem określenia efektów uczenia się i zajęć poszerzających program studiów w stosunku do minimum przewidzianego standardem może być wyrażenie specyfiki kształcenia na danym kierunku studiów, lub specyfiki jednostki organizacyjnej Uczelni, czy też całej Uczelni.

Przewodniczący
Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Stanowisko interpretacyjne nr 9/2020
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 22 października 2020 r.

Krzysztof Diks